

**UNGT
ENTRE
PRENØR
SKAP**

UNGDOMSBEDRIFT

Veilederhefte

INNHOOLD

1. INNLEDNING	4
1.1 Entreprenørskap i utdanningen	4
1.2 Entreprenørskap i Kunnskapsløftet	5
1.3 Læreplaner for fag	5
1.4 Pedagogisk plattform for Ungt Entreprenørskap	6
1.5 Forskning	7
2. RAMMEVERK FOR UNGDOMSBEDRIFTSPROGRAMMET	10
2.1 Hva er Ungdomsbedrift?	10
2.2 Rammeverk	10
2.3 Økonomiske rammebetingelser	10
2.4 UB-løypa	12
2.5 Registrer deg	12
2.6 Støttmateriell og kurs	12
3. ORGANISERING OG PLANLEGGING	13
3.1 Forankring og organisering på skolen	13
3.2 Lærerens rolle	13
3.3 Tverrfaglighet	13
3.4 Planlegging	14
4. FASENE I UNGDOMSBEDRIFTSPROGRAMMET	15
4.1 Etablering	15
4.1.1 Presentasjon av UB	15
4.1.2 Gruppesammensetning	16
4.1.3 Idéutvikling og kreativitet	16
4.1.4 Aktuelle temaer for en UB	18
4.1.5 Formulere forretningsideen	20
4.1.6 Visjon og mål	20

4.1.7	Navn på ungdomsbedriften	20
4.1.8	Rollefordeling og ansettelse	21
4.1.9	Startkapital	21
4.1.10	Stiftelsesmøte og registrering	21
4.2	Drift	23
4.2.1	Forretningsplan	23
4.2.2	Driftsoppgaver	24
4.2.3	Ledelse	24
4.2.4	Arbeidsmiljø og IA	24
4.2.5	Bankkonto	25
4.2.6	Mentor og nettverk	25
4.2.7	Innkjøp og produksjon	25
4.2.8	Økonomi og regnskap	26
4.2.9	Markedsføring	27
4.2.10	Salg	28
4.2.11	Delårsrapport	28
4.2.12	Messer og konkurranser	28
4.3	Avvikling	29
4.3.1	Avslutte produksjon, salg og kontrakter	30
4.3.2	Avslutte bankkonto	30
4.3.3	Avslutte regnskapet og innhente revisjonsberetning	30
4.3.4	Utarbeide årsrapport	30
4.3.5	Avvikling og avsluttende generalforsamling	30
5.	AVSLUTNING	31
5.1	Attest	31
5.2	Evaluering	31
5.3	Faglig vurdering	31

1. INNLEDNING

1.1 ENTREPRENØRSKAP I UTDANNINGEN

Det er tverrpolitisk enighet om at vi må få til en god progresjon i entreprenørskap gjennom hele utdanningsløpet. Regjeringens Handlingsplan for entreprenørskap i utdanningen og flere stortingsmeldinger viser at entreprenørskap er en del av utdanningen på alle nivå i utdannings-systemet. Arbeid med entreprenørskap er forankret i læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Det finnes forskjellige definisjoner på hva entreprenørskap i utdanning kan være. Utdanningsmyndighetene bruker følgende definisjon:

«Entreprenørskap er en dynamisk og sosial prosess, der individer, alene eller i samarbeid, identifiserer muligheter og gjør noe med dem ved å omforme ideer til praktisk og målrettet aktivitet, det være seg i sosial, kulturell eller økonomisk sammenheng.»

ST.MELD.NR 7 (2008-2009)

Entreprenørskap i utdanningen (EiU) er både teoretisk og praktisk orientert. Opplæring i entreprenørskap kan organiseres som et eget fag eller integreres som arbeidsform i andre fag. Entreprenørskap kan være et verktøy og en arbeidsmåte for å stimulere til læring i ulike fag og i grunnleggende ferdigheter. Gjennom entreprenørskap i opplæringen vil elevene videreutvikle personlige egenskaper og holdninger som blir viktige i fremtidens arbeidsliv. Entreprenørielle undervisningsformer gir kunnskap om det å starte egen bedrift og om innovasjons- og nyskappingsprosesser i eksisterende virksomheter, både i offentlig og privat sektor.

Entreprenørskap i utdanningen kan deles i tre områder (Scott, Rosa, Klandt, 1998):

- OM entreprenørskap – man lærer om entreprenørskap som et samfunnsmessig fenomen; hvilken rolle og betydning entreprenørskap har for utviklingen i samfunnet.
- Utdanning FOR entreprenørskap – opplæring og trening for å utvikle kunnskaper og ferdigheter som gir grunnlag for å starte og drive egen bedrift.
- Utdanning GJENNOM entreprenørskap – man benytter entreprenørielle prosesser som virkemiddel for å oppnå bestemte læringsmål.

Evnen til entreprenørskap kan trenes. Ungt Entreprenørskap vil bidra til å kvalifisere barn og unge til å møte en framtid i rask endring og gi grunnlag for å kunne gå inn i yrker som ennå ikke er skapt. Ungt Entreprenørskap jobber for at flest mulig elever og studenter skal få styrket sin entreprenørskapskompetanse.

«Vi skal forberede elevene på jobber som ikke eksisterer, på bruk av teknologi som ennå ikke er oppfunnet, på løsning av problemer som vi ennå ikke vet vi har. Da trenger vi metoder som lærer elevene å løse utfordringer, bruke nettverk og skape en mestringsfølelse som gir motivasjon og optimisme til fremtiden – jeg velger entreprenørskap som metode.»

RUNE HEIESTAD, ENTREPRENØRSKAPSKOORDINATOR OG KONTAKTLÆRER,
MAILAND VIDeregående skole

1.2 ENTREPRENØRSKAP I KUNNSKAPSLØFTET

I læreplanene for grunnskole og videregående opplæring omtales entreprenørskap som et virkemiddel til å fornye opplæringen. Pedagogiske hensyn tilsier at opplæringen i entreprenørskap bør innrettes ulikt avhengig av skoletrinn. Elevene skal få en bredere basiskompetanse, og det skal stilles tydelige krav til grunnleggende ferdigheter som å kunne uttrykke seg muntlig, å kunne uttrykke seg skriftlig, å kunne lese, å kunne regne og å kunne bruke digitale verktøy.

Kunnskapsløftet legger vekt på større variasjon i læringsformer og læringsarenaer, mer praktisk læring og større valgfrihet i nært samspill mellom skolen og samfunnet. Dette harmonerer med entreprenørielle tilnærminger i undervisning og opplæring.

Læreplanverket for Kunnskapsløftet består av tre deler; Generell del, Prinsipper for opplæringen og Læreplaner for fag. I flere ledd av Generell del finner vi grunnlag for kvalifisering til entreprenørielle holdninger og kompetanse. I Prinsipper og rammer for opplæringen, som også inkluderer Læringsplakaten, tydeliggjøres skoleeiers ansvar for en helhetlig opplæring i samsvar med regelverket og tilpasset lokale og individuelle forutsetninger. Læringsplakaten innehar elleve punkter som skal gi retning og grunnlag for skolenes undervisning, kvalitetsutvikling og vurdering. Syv av disse punktene fremmer entreprenørskap i utdanningen:

- sosial- og kulturell kompetanse
- motivasjon for læring og læringsstrategier
- elevmedvirkning
- tilpasset opplæring og likeverdige muligheter
- læreres og instruktørers kompetanse og rolle
- samarbeid med hjemmet
- samarbeid med lokalsamfunnet

I sistnevnte prinsipp legges det vekt på samarbeidet med lokalt nærings- og samfunnsliv i opplæringen når det gjelder å gi elevene innsyn i ulike arbeidsprosesser, praktisk arbeidserfaring og kunnskap om arbeidslivet. Dette bidrar til arbeidet med entreprenørskap i skolen. Det vil gi innsyn i endringer som skjer i nærings- og samfunnslivet og synliggjøre nytten av aktiv deltakelse i entreprenørskap, innovasjon og omstilling. Disse erfaringene vil også bidra til at elevene får et bedre grunnlag for bevisst valg av utdanning og yrke.

«Gjennom å arbeide med UB, blir elevene kjent med mange lokale bedrifter. Lokalt næringsliv varierer med gode jobbmuligheter og elevene bygger nettverk for framtida. Det kan påverke val av yrke og kanskje få dei «heim att». UB gir praktisk tilnærming til læreplanmåla. Det skaper meistring og trivsel.»

BARBRO MIDTGÅRD, REKTOR, SYKKYLVEN VIDAREGÅANDE SKULE

1.3 LÆREPLANER FOR FAG

Entreprenørskap som læringsmål er godt forankret i læreplaner for fagene, både i gjennomgående fellesfag, samt fellesfag og programfag i den videregående opplæringen. Ved å jobbe med ungdomsbedrift vil elevene i videregående opplæring få kunnskaper og ferdigheter som kan knyttes til flere kompetansemål i ulike fag. I læreplaner for gjennomgående fag dekkes flere kompetansemål innenfor samfunnsfag, norsk, matematikk og engelsk.

Ungdomsbedrift er videre godt forankret i læreplaner for studieforberedende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. I de yrkesfaglige utdanningsprogrammene er entreprenørskap særlig godt forankret i design og håndverk, elektrofag, medier og kommunikasjon, naturbruk og service og samferdsel.

I studieforberedende utdanningsprogram finner vi en tydelig forankring av entreprenørskap i markedsføring og ledelse, samfunnsfag, formgivningsfag, idrettsfag, næringslivsøkonomi og i entreprenørskap og bedriftsutvikling.

«Eleven skal kunne utvikle ideer til produkter og tjenester som grunnlag for egen produksjon og entreprenørskap i tråd med yrkesmessige behov»

PRODUKSJON, VG1 DESIGN OG HÅNDVERK

«Entreprenørskap og bedriftsutvikling er ikke som andre fag hvor man sitter og pugger i en svett bok, men man får friheten til å jobbe selvstendig og i et team i bedriften»

BRYNJAR AUNE ANDERSEN, ELEV SKOLEÅRET 2011/12, KIRKENES VIDEREGÅENDE SKOLE

Ungdomsbedrift som pedagogisk metode er ikke et tillegg til lærerplanene, men et redskap til å konkretisere læreplanmålene og skape variasjoner i læringsform og læringsarenaer.

1.4 PEDAGOGISK PLATTFORM FOR UNGT ENTREPRENØRSKAP

Ungt Entreprenørskap (UE) bygger på en pedagogisk plattform der bruk av metoden LÆRE VED Å GJØRE² er viktig. Det legges vekt på elevinvolvering og elevansvar. Entreprenørskap i utdanningen legger vekt på at kreativitet kan læres og øves.

For å øke kreativiteten i undervisningen mener vi det er viktig å involvere miljøer utenfor skoleverket. Ved å trekke inn voksne rollemodeller fra arbeids- og næringsliv får elevene et konkret og praktisk innblikk i arbeidslivet og lokalsamfunnet som skolen er en del av. Det åpner for alternative tilnærminger til faglige tema i undervisningen, som kan bidra til økt forståelse hos elevene. UEs tilbud har som mål å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv. Dette er en viktig forutsetning både for fremtidige arbeidstakere og fremtidige arbeidsskaperne.

UE har utviklet mange programmer for hele utdanningsløpet – fra grunnskole til høyere utdanning. Alle programmene er forankret i Kunnskapsløftet.

UE har definert fem entreprenørskapskriterier som skal være tydelige elementer i alle UEs programmer og aktiviteter:

- Kreative prosesser
- Læring gjennom handling
- Tverrfaglighet
- Samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og nærings- og arbeidsliv
- Verdiskaping

² I et erfaringslæringsperspektiv betones det at læringen skjer via elevenes egne erfaringer – ved at erfaringene skaper oppdagelser hos elevene som igjen fører til læring. Læring er en prosess – ikke en oppsamling av fakta. Læringen skjer gjennom at elevene selv prøver seg fram og er aktive og reflekterer over erfaringene med utgangspunkt i det de kan fra før. Det har også blitt lagt mer vekt på at læring skjer gjennom samhandling og ikke primært gjennom individuelle prosesser.

De fem kriteriene er sidestilt og det vil variere hvilke kriterier som har sterkest fokus i ulike programmer og aktiviteter.

1.5 FORSKNING

For Ungt Entreprenørskap er det viktig å dokumentere effektene av entreprenørskap i utdanningen. UE har en database som dokumenterer all aktivitet og har helt siden 2002 tatt initiativ til å igangsette flere evalueringer og rapporter.

Effektene av entreprenørskap i utdanning er godt dokumentert både nasjonalt og internasjonalt. To hovedmomenter går igjen i de fleste:

- Entreprenørskapsopplæring fremmer trivsel blant elever, det styrker motivasjon og selvtillit.
- Blant UB/SB elever er etableringsfrekvensen vesentlig høyere enn hva den er i befolkningen generelt.

«Erfaringen fra UB har gjort at jeg følte meg trygg fra dag én ute i det store arbeidslivet. UB var en døråpner for meg. UB gjorde meg modigere og tryggere på meg selv. UB var ukens høydepunkt på skolen.»

ROHIN KUMAR, SENIORRÅDGIVER I VENDER GROUP OG ELEV VED DRAMMEN VIDEREGÅENDE SKOLE
I SKOLEÅRET 2007/08

Ungdomsbedrift og læring

I en studie gjennomført av Nord-Trøndelagsforskning i 2005³, ble tidligere UB-elever og UB-lærere bedt om å ta stilling til ulike påstander.

Lærerne svarte følgende i fht. hvordan det var å undervise i ungdomsbedrift:

- 84 % ønsker å fortsette å undervise i ungdomsbedrift
- 88 % vil anbefale andre lærere å undervise i ungdomsbedrift
- 80 % av lærerne er enig i at det «oppleves for meg svært positivt» å undervise i ungdomsbedrift
- 80 % sier det «oppleves utviklende for meg som lærer»
- 75 % sier det «er pedagogisk krevende»
- 50 % sier det «bedrer arbeidsdagen min på det faglige plan»

Lærerne svarte følgende i fht. hva UB betyr for elevenes utvikling:

- 90 % av lærerne sier at å drive UB «betyr mye for elevenes samarbeidsevner»
- 89 % sier det «styrker elevenes evner til problemløsning»
- 87 % sier det «gjør elevene bedre skikket til å drive egen bedrift»
- 86 % sier det «gjør skolegangen mer interessant og spennende»
- 78 % sier det «utvikler elevenes selvtillit i positiv retning»
- 74 % sier det «betyr mye for elevenes ferdigheter til å tenke økonomisk»
- 72 % sier det «har stor betydning for elevenes evne til å fatte beslutninger»

Elevene svarte følgende i fht. hva UB har betydd for egen utvikling:

- 75 % av elevene sier at å drive UB har «gjort skolegangen mer interessant og spennende»
- 46 % sier UB har «utviklet min selvtillit i positiv retning»
- 46 % sier UB har «styrket mine egenskaper til problemløsning»
- 43 % sier UB har «betydd mye for mine samarbeidsevner»

Elevene svarte følgende i fht. hva UB har betydd for fellesskapet:

- 70 % sier at «opplegget med UB påvirket kameratskapet blant elevene på en positiv måte»
- 64 % sier at «UB har påvirket fellesskapet mellom lærere og elever på en positiv måte»
- 55 % sier at «lærernes holdninger har betydd mye for mitt engasjement i UB»

En rapport fra Østlandsforskning i 2007⁴ oppsummerer erfaringer fra elever og studenter som har deltatt i ungdoms- eller studentbedrift slik:

- Elevene vektlegger at all erfaring i bedriften er god erfaring, fordi både positive og negative erfaringer blir sett på som viktig læring.
- Arbeidsmåten muliggjør individuelt tilpasset opplæring. Det vektlegges at alle deltakere i bedriften har muligheter for både å lære forskjellig og etter evne.
- Entreprenørskap kan læres, og ifølge elevene har de også økt sin sosiale kompetanse.
- Elevene og studentene hevder at ansvar, samarbeid, selvtillit og selvstendighet er egenskaper de både lærer og har utviklet gjennom denne måten å arbeide på.
- I beskrivelsen av egen arbeidsprosess legger studentene vekt på erfaringslæringen som tråkker sammen teori og praksis til en mer helhetlig forståelse av fagene.
- «Prøve og feile»-metoden trekkes fram som sentral. Elevene/studentene opplever det å feile i UB/SB-sammenheng som en vesentlig del av læringen. Dette står i motsetning til hvordan de opplever tilsvarende i andre skolefag. Metoden er i tillegg med på å stimulere elevenes evne til undring og refleksjon.
- Trivsel og meningsfylt arbeid er også sentrale faktorer i egen læreprosess.

Ungdomsbedrift og inkluderende arbeidsliv

Østlandsforskning har i to rapporter fra hhv. 2007⁵ og 2009⁶ sett på betydningen av deltakelse i inkluderende arbeidsliv (IA) for ungdomsbedrifter i Akershus. Følgende funn løftes frem:

- UBer som var aktive i IA-prosjektet hadde klart lavere fraværsandel sammenlignet med UBer som ikke deltok i IA-prosjektet.
- Elever i UBer som var aktive i IA-prosjektet opplevde høyere grad av inkludering, anerkjennelse og medvirkning sammenlignet med elever i UBer som sto utenom IA-prosjektet.
- IA-prosjektet har bidratt positivt til holdningsendring i forhold til elevenes forståelse av fravær og hva som bidrar til trivsel og inkludering.

4 «Entreprenørskap er en muskel som kan trenes!» – ØF-notat nr. 03/2007

5 «Jakten på arbeidsgleden i ungdomsbedriften» – ØF-rapport 09/2007

6 «Trivsel og fravær i videregående opplæring» – ØF-rapport 08/2009

7 «Ungdomsbedrift og entreprenørskap» – ØF notat nr. 17/2011

Ungdomsbedrift og etableringsrate

Høsten 2011 gjennomførte Østlandsforskning 2011⁷ en undersøkelse på egenetablering blant personer i alderen 24-25 år. Rapporten viser at:

- 12 % av de som har drevet UB har etablert egen virksomhet, mot 8 prosent i kontrollgruppen. Det vil si at de som har drevet UB har 50 prosent høyere etableringsrate enn de øvrige i samme aldersgruppe.
- 33 % av tidligere UB-elever har lederansvar i dag – mot 25 prosent i kontrollgruppen.
- 55 % av UB-deltakerne mener de har nødvendige kunnskap og ferdigheter for å etablere en bedrift om muligheten skulle dukke opp – mot 41 prosent i kontrollgruppen.
- 46 % av UB-deltakerne ønsker å bli selvstendig næringsdrivende – mot 39 prosent i kontrollgruppen.

På europeisk nivå er entreprenørskap definert som en av åtte nøkkelkompetanser og ungdomsbedrift er framhevet som «best practise» av EU. I Lisboa strategien⁸ er entreprenørskap i utdanning en viktig faktor for å skape nye jobber. I flere rapporter understrekes det at arbeidet med entreprenørskap i utdanningen må intensiveres og at etterutdanning av lærere er den viktigste faktor for å lykkes. På ue.no ligger en oversikt over og tilgang til alle forskningsrapporter som omhandler UEs programmer.

⁸ EU lanserte i 2000 Lisboa-strategien for å gjøre EU til den mest dynamiske, konkurransedyktige og kunnskapsbaserte økonomien i verden.

2. RAMMEVERK FOR UNGDOMSBEDRIFTS- PROGRAMMET

2.1 HVA ER UNGDOMSBEDRIFT?

Ungdomsbedrift (UB) er Ungt Entreprenørskaps bedriftsprogram i videregående opplæring. Elevene skal i løpet av ett skoleår etablere, drive og utvikle ungdomsbedriften med støtte fra lærere og en mentor fra det lokale næringslivet. En ungdomsbedrift registreres i Brønnøysundregisteret på samme måte som andre bedrifter, men via UEs nettsider. Hver ungdomsbedrift får tildelt et organisasjonsnummer. Ungdomsbedrift er et andelsselskap med en fastsatt andelskapital.

Fokuset ligger på læringen som skjer i elevgruppen og hos den enkelte elev. Arbeid med Ungdomsbedrift ses som en sammenhengende læreprosess, der ulike fag og emner kan knyttes til de ulike fasene og arbeidsoppgavene. Ungdomsbedrift bygger på erfaringslæring ved å knytte teori og praksis tett sammen. Praktiske gjøremål i bedriften danner utgangspunkt for å søke svar, kunnskap og forståelse i teorien, hos lærer og mentor og i lokalsamfunnet.

De lokale rammene og tilnærmingene til programmet vil være ulike på forskjellige skoler. Ungdomsbedriftene etableres med basis i et utdanningsprogram og knyttes til bestemte kompetansemål i de fagene som integreres i opplæringen. Det er derfor stor variasjon i hvordan Ungdomsbedriftsprogrammet organiseres og gjennomføres.

Det er de lokale rammene og læreren som bestemmer hvor mye tid man vil og kan bruke, og hvilke faser man ønsker å konsentrere seg mest om. Denne veiledningen gir et bilde av hele prosessen fra start til slutt. Det er opp til deg som lærer å vurdere hvor mye tid og ressurser du kan sette av til de ulike fasene og arbeidsoppgavene ut fra kobling til fag og kompetansemål og rammevilkårene på din skole.

2.2 RAMMEVERK

En ungdomsbedrift skal registreres i Brønnøysundregisteret på samme måte som andre bedrifter, men via Ungt Entreprenørskaps nettsider.

Følgende rammer gjelder for å få registrert en ungdomsbedrift:

- Deltakere i ungdomsbedriften er elever i videregående opplæring. Det skal være minst to deltakere i ungdomsbedriften.
- En ungdomsbedrift skal ha en lærer/kontaktperson på skolen som følger virksomheten i ungdomsbedriften og som har et ansvar for at dette foregår i lovlige former.
- En ungdomsbedrift skal ha en mentor fra arbeids- og næringslivet.
- En ungdomsbedrift skal ha en revisor.
- Vedtekter er signert av alle deltakere.
- Protokoll for stiftelsesmøte er signert av alle deltakere.
- Samordnet registermelding er signert av alle deltakere og ansvarlig lærer.

2.3 ØKONOMISKE RAMMEBETINGELSER

Ungdomsbedrifter som er tilsluttet Ungt Entreprenørskap anses å falle inn under definisjonen av veldedige og allmenntilgitt institusjoner.

Omsetningsgrense

Omsetningsgrensen for en ungdomsbedrift er kr. 140.000 innen en 12 måneders periode. Det skal ikke beregnes skatt eller merverdiavgift av omsetningen i en ungdomsbedrift som holder seg innenfor omsetningsgrensen.

Dersom ungdomsbedriften omsetter for mer enn kr. 140.000 vil den kunne bli registreringspliktig for merverdiavgift og skattepliktig for overskuddet. I slike tilfeller må bedriften få veiledning av Skatteetaten. Elevene må da henvende seg til UE i sitt fylke for å få hjelp til å komme i kontakt med Skatteetaten.

Andelskapital

En ungdomsbedrift skaffer andelskapital ved oppstart av bedriften. Å selge andeler er en god måte å få inn startkapital på.

Regler ved salg av andeler:

- en ungdomsbedrift kan selge andeler for inntil kr. 10 000
- en andel koster kr. 100
- alle deltakerne i ungdomsbedriften må eie minst en andel og kan maksimalt eie to andeler
- andeler kan også selges til personer utenfor bedriften, maksimalt to andeler til hver person
- det er ikke tillatt å drive handel med andelene

Dersom det er penger igjen når alle regninger er betalt og ungdomsbedriften skal avvikles, må bedriften betale tilbake andelskapitalen til alle som eier andeler i bedriften. Dette representerer tilbakebetaling av innskutt kapital. Tilbakebetaling av tidligere innbetalt andelskapital vil ikke utløse noen skatteplikt. Et eventuelt beløp som utbetales til andelseiere utover tidligere innbetalt andelskapital er skattepliktig.

Leverandørgjeld/lån

En ungdomsbedrift skal ikke pådra seg gjeld, men det åpnes likevel for at ungdomsbedrifter kan kjøpe varer/tjenester på kreditt. Bedriften kan ikke pådra seg større leverandørgjeld enn det den til enhver tid klarer å betale tilbake. Dvs. penger i kasse/bank – (minus) allerede pådratt gjeld (leverandørgjeld/skyldig lønn).

Lønn

En ungdomsbedrift kan utbetale lønn skattefritt på inntil kr. 6 000 per person per kalenderår. Dersom denne beløpsgrensen overskrides, skal hele beløpet innberettes til skattemyndighetene.

Regnskap

Alle ungdomsbedrifter skal føre regnskap og må ha knyttet til seg en person som opptrer som revisor. Dette kan være økonomilærer på skolen eller en person utenfra.

Hensikten med regnskapet er at det skal vise et korrekt bilde av den økonomiske virkeligheten for ungdomsbedriften. For å få til dette er det en forutsetning at elevene har gode rutiner og holder orden på bilag og bokføring. Regnskapet må føres fortløpende slik at det hele tiden stemmer med virkeligheten.

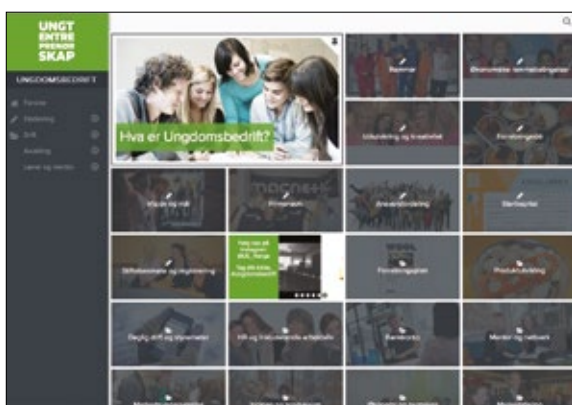
Ungdomsbedriften skal utarbeide årsrapport under avviklingsfasen. Årsrapporten skal legges fram for generalforsamlingen og skal minst inneholde:

- Årsmelding; tekst om hvordan driften har gått
- Regnskap med oppstilling av resultatregnskap og balanse, inklusiv oversikt over fordeling av overskudd
- Revisjonsberetning

Vi anbefaler at du og elevene dine laster ned Skatteetatens hefter «Skatter & avgifter» og «Økonomi & regnskap» som er tilgjengelig i UB-løypa. I UB-løypa ligger det også en veiledning for hvordan man innberetter lønn dersom dette blir aktuelt. Videre anbefaler vi at daglig leder eller økonomiansvarlig i ungdomsbedriften deltar på regnskapskurs som UE tilbyr.

2.4 UB-LØYPA

Alt læremateriellet for Ungdomsbedrift ligger samlet i UB-løypa: www.ungdomsbedrift.no

UB-løypa er åpen for elever og lærere. UB-løypa gir en oversikt og gjennomgang av aktuelle arbeidsoppgaver og temaer. Under hvert tema ligger tips og råd, maler, skjemaer, hefter, eksempler og filmer. Ved å sette deg inn i læremateriellet, har du et godt utgangspunkt for å følge ungdomsbedriftene dine gjennom løpet.

2.5 REGISTRER DEG

Ungt Entreprenørskap jobber med samarbeid mellom skole og arbeids- og næringsliv. Vår database danner grunnlag for aktivitetsrapportering til departementer og samarbeidspartnere. Databasen kan også brukes til forskning. Det er derfor viktig at du registrerer deg på Ungt Entreprenørskaps nettside. Det er nødvendig at du registrerer deg før elevene går i gang med å registrere sine ungdomsbedrifter. Registreringen skjer på www.ue.no.

2.6 STØTTEMATERIELL OG KURS

www.ue.no er Ungt Entreprenørskaps fremste informasjonskanal. Her finner du nyheter og kalender over hva som skjer gjennom skoleåret. Når du har registrert deg og har logget deg inn som bruker, får du i tillegg en oversikt over ungdomsbedriftene som du er ansvarlig for.

UE i hvert fylke arrangerer ulike kurs for lærere i løpet av skoleåret. Det kan f.eks. være innføringskurs i UB, kreativitetskurs, nettverkssamling for UB-lærere, IA-kurs og regnskapskurs. Ta kontakt med UE i ditt fylke for å få oversikt over kurstilbudene.

3. ORGANISERING OG PLANLEGGING

3.1 FORANKRING OG ORGANISERING PÅ SKOLEN

Ungdomsbedrift kan forankres og tas i bruk i de fleste utdanningsprogrammer og fag, ut fra ønsker og målsetninger med UB-arbeidet og lokale rammevilkår på den enkelte skole. Ungdomsbedrift bør forankres hos skoleledelsen, som kan ta høyde for dette i timeplanlegging og gi rom for nødvendig planleggings- og samarbeidstid for de lærere som skal være involvert. Noen skoler har en egen entreprenørskapsansvarlig som koordinerer alt entreprenørskapsarbeidet på skolen.

Ved å involvere flere fag i ungdomsbedriften, vil det bli lettere å få med seg flere lærere i samarbeidet. Det er lærerne selv som må organisere timene i ungdomsbedriftene på lik linje med annen undervisning. Om en har behov for noe tilrettelegging når det gjelder timer, utstyr, lokaler og lignende, bør en ta dette opp med ledelsen ved skolen. Det er viktig å se disse timene som ordinære undervisningstimer.

Det er også verdifullt at lærerkollegiet for øvrig får informasjon om ungdomsbedrift som metode og gangen i ett UB-år, og at viktige datoer for kurs, messer og andre aktuelle arrangementer kan legges inn i skolens årskalender. UE i ditt fylke bidrar gjerne med informasjon til skoleledelse og lærerkollegiet.

3.2 LÆRERENS ROLLE

I arbeidet med ungdomsbedrift flyttes fokuset fra læreren som kunnskapsformidler, til læreren som veileder i elevenes læringsprosesser. Den viktigste rollen din blir å veilede elevene gjennom prosessen ved å inspirere, motivere, legge til rette, kontrollere og vurdere elevene. Det betyr ikke at du trenger å være ekspert på alt; den viktigste rollen blir å hjelpe elevene til å finne fram selv. Hvilken rolle du har, er avhengig av hvilken fase bedriftene er i. Det vil hele tiden være en balansegang mellom det å gi elevene frihet og samtidig sikre framdrift i ungdomsbedriften.

Den første fasen, etablering, er preget av at du må være initiativtaker og motivere elevene til å finne gode ideer. Samtidig er det viktig at du har oversikt over at det formelle er på plass fram til stiftelsesmøte og registrering av ungdomsbedriftene. Det er mange nye begreper og arbeidsoppgaver for elevene i denne fasen, så de trenger både opplæring og veiledning. Det er viktig at du hjelper ungdomsbedriftene med å etablere gode arbeidsrutiner og vaner tidlig.

Etter at ungdomsbedriftene er etablert, skal elevene selv ta større ansvar. Lærerens oppgave blir å veilede elevene ut ifra de oppgaver og utfordringer som oppstår underveis. Det er viktig å lære elevene hvordan de kan gå fram for å løse utfordringer. Etter hvert vil du kanskje oppdage at elevene overtar din rolle som motivator og at de blir selvgående på mange områder. Også i denne fasen er det viktig med gode rutiner.

I avviklingsfasen vil det igjen bli en del formelle prosesser som skal gjennomføres. Din rolle blir i mange tilfeller å overvåke at det går rett for seg. På dette tidspunktet har elevene blitt flinke til å løse oppgaver og vet hvor de kan søke hjelp.

3.3 TVERRFAGLIGHET

Ungdomsbedrift gir gode muligheter for tverrfaglig læring. Det er viktig å planlegge året sammen med de lærerne som skal involveres. Flere av kompetansemålene i norsk, matematikk, engelsk

og samfunnsfag kan relateres til arbeidet. På denne måten vil elevene oppleve å se fagene i sammenheng og få en mer helhetlig læring.

Under *For lærer* i UB-løypa finner du eksempler på hvordan UB kan kobles til kompetansemål i de gjennomgående fagene.

3.4 PLANLEGGING

Det å arbeide med ungdomsbedrift må legges inn i årsplaner og avspeiles i planleggingen av skoleåret. I noen perioder vil det, for deg som lærer, være nødvendig å sette av mye tid til veiledning av ungdomsbedriften, mens bedriften i andre perioder er mer selvgående. Forankring hos skoleledelsen og i skolens årsplan samt god planlegging vil gjøre det enklere for både deg og elevene. Sjekk kalenderen eller ta kontakt med UE i ditt fylke når du planlegger året, for å få en oversikt over aktuelle kurs og arrangementer. Dersom to eller flere lærere på samme skole benytter UB-programmet, kan det være verdifullt å dele erfaringer og veilede hverandre underveis.

Tenk gjennom hvilke arbeidsoppgaver du ønsker at elevene skal bruke mest tid på. I UB-løypa er det mange arbeidsoppgaver og temaer, det er ikke sikkert at elevene skal jobbe like mye med alt eller at de skal inngå alle arbeidsoppgaver og temaer. Du bør prioritere hvilke arbeidsoppgaver og temaer som er viktigst for dine elever å jobbe med. Dette avhenger av hvilket utdanningsprogram de går på, skolens rammevilkår og elevenes forutsetninger. Arbeidsoppgavene i en ungdomsbedrift kommer nødvendigvis ikke i den rekkefølgen vi har skissert. Noen oppgaver og prosesser vil også kunne foregå parallelt.

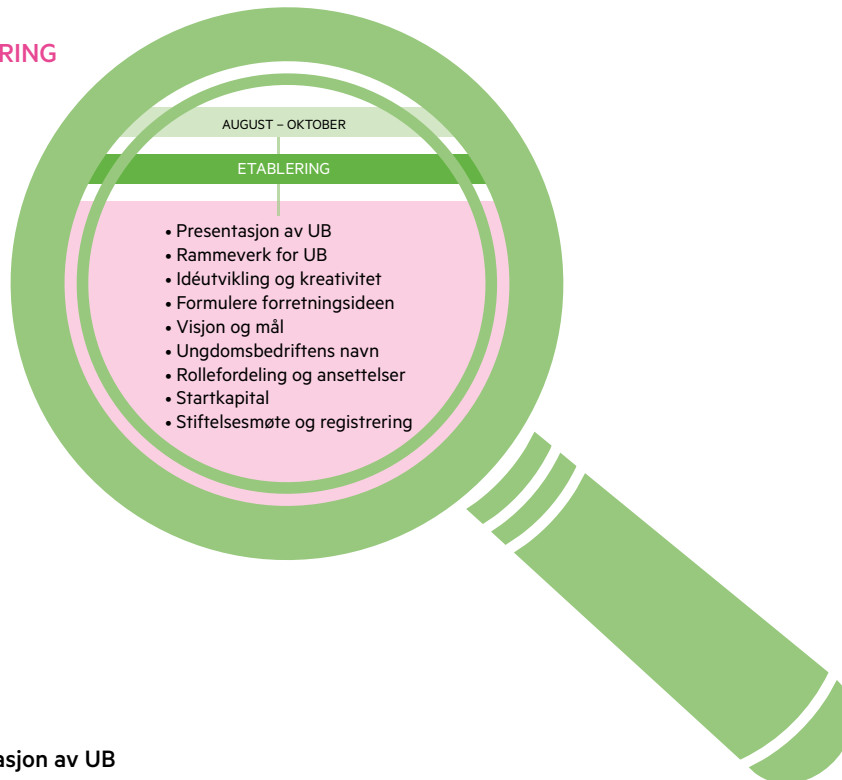
Ett skoleår med Ungdomsbedrift vil kunne se slik ut:

I UB-løypa finner du en mal som kan hjelpe deg med å planlegge UB-året for deg og dine elever.

4. FASENE I UNGDOMSBEDRIFTS- PROGRAMMET

4.1 ETABLERING

4.1.1 Presentasjon av UB

Elevene bør få informasjon om ungdomsbedrift så tidlig som mulig. Start gjerne med et motivasjonsforedrag som skaper engasjement hos elevene. Erfaringer viser at det er en fordel om elevene tidlig oppfordres til å tenke kreativt for å få fram potensielle forretningsideer som de kan jobbe videre med.

For å vekke nysgjerrigheten hos elevene kan det være en god start å:

- La elevene se en film fra UB-løypa. På YouTube ligger det også filmer laget av både UE og av ungdomsbedrifter.
- La elevene se på tidligere forretningsideer og omtale i nyhetsmedier.
- Inviter elever som har drevet ungdomsbedrift tidligere og be dem fortelle om sine erfaringer.
- Inviter representanter fra det lokale næringslivet til å holde et inspirerende foredrag for elevene.
- Delta på Kick-off, Gründercamp eller andre arrangementer som UE i ditt fylke arrangerer.
- Besøk den lokale fylkesmessen dersom det er mulig.

Du kan ta kontakt med UE i ditt fylke for å få mer informasjon om hvilke tilbud og muligheter som finnes.

Elevene skal også få realistisk informasjon om hva Ungdomsbedriftsprogrammet innebærer. Gi elevene en kort innføring i hvilke rammer som gjelder for Ungdomsbedrift. Se kapittel 2.2 og 2.3.

4.1.2 Gruppensammensetning

Ungdomsbedrift er lagarbeid. Det anbefales at gruppa består av 4-5 deltakere. Da blir gruppa effektiv, lærer mer og alle har noe å gjøre. Skal gruppa være større, bør bedriften ha et stort prosjekt (f.eks. kantine/catering). Lagarbeid forutsetter at elevene samhandler og kommuniserer godt internt i gruppa, at de er enige om retningen (mål) og at alle drar i samme retning. Det at hver enkelt elev tar ansvar, gjør sin del av jobben og føler seg verdsatt og trygg i gruppa er viktig for å lykkes med ungdomsbedriften. Du kan bidra til at elevene er bevisste på dette når de går sammen i grupper.

Det er ulike måter å sette sammen grupper på. Enten kan elevene få velge fritt hvem de vil danne bedrift sammen med, eller læreren styrer denne prosessen helt eller delvis. Det er fordeler og ulemper ved begge måter. Vær obs på at venner som kjenner hverandre godt ikke alltid klarer å jobbe godt sammen og holde fokus på arbeidsoppgaver. Det er også viktig at alle deltakerne i en ungdomsbedrift kjenner engasjement og eierskap til forretningsideen, og derfor kan det være lurt å vente med å etablere gruppene til man er i gang med ideutviklingsprosessen og elevene har begynt å reflektere over hva de ønsker å gjøre i sin ungdomsbedrift og hvilken rolle de tror de vil trives med å ha.

4.1.3 Idéutvikling og kreativitet

Idéutvikling er en morsom og kreativ fase. Her skal elevens kreative ferdigheter styrkes. Det finnes utallige metoder for kreativitetstrening. Noen av disse finner du på UEs nettsider, du kan hente inn eksperthjelp utenfra eller du kan bruke egne erfaringer. Det finnes også mye litteratur om emnet. Det er viktig at du forbereder dette godt og benytter metoder som du behersker og kan være prosessleder for. I planleggingen bør du derfor velge ut hvilke kreative øvelser du ønsker å bruke, skaffe nødvendig materiell og utstyr, samt velge et egnet sted. Kreative øvelser får elever til å blomstre, de får den gode mestringsfølelsen og de synes det er gøy. Elevene ser nye muligheter – i seg selv og rundt seg. I denne fasen etablerer elevene et eierforhold til egne ideer.

For å bli god på kreative prosesser er det viktig at du selv øver på dette. Det betyr at du må øve på å være nysgjerrig og å se muligheter. Din rolle vil være å inspirere elevene og eventuelt å assosiere sammen med elevene. Hvis elevenes kreative prosesser går tregt, kan det være fristende å komme med egne ideer. Dette anbefales ikke. Dine ideer vil ikke skape det samme eierskapsforholdet som elevene har til egne ideer. Forsøk heller å sette elevene på sporet.

Forslag til kreative metoder

Brainstorming er en av de enkleste metodene å organisere. Hensikten er å komme på så mange ideer som mulig uten at disse skal vurderes. Din rolle vil være å inspirere til mange og gjerne sprø ideer i denne prosessen. Vurdering og kritikk er strengt forbudt i denne fasen, da dette hemmer prosessen.

Å løse et problem er et godt utgangspunkt for brainstorming. For å lykkes med dette kreves det at du har forberedt ulike problemstillinger. Elevene kan også utfordres til selv å identifisere ulike problemstillinger. Elevene kan utfordres på problemer som enkelte målgrupper eller hele lokalsamfunnet kan ha.

Eksempler på problemstillinger:

- Norske husstander bruker for mye strøm.
- Norske barn blir mer inaktive og mer overvektige.
- Eldre kommer seg for lite ut.
- Tenåringene kjeder seg på fritiden.
- Det er dårlig arbeidsmiljø blant de ansatte i dagligvarebutikken.
- Innvandrere er dårlig integrert i lokalsamfunnet vårt.

Myldring knyttet til eksisterende varer eller tjenester kan også være en god metode for å komme opp med ideer. Kan produktet utformes på en mer funksjonell måte eller ha en annen design? Kan produktet tilfredsstille flere behov? Kan produktet brukes på andre oppgaver? Denne metoden krever at du har valgt produkter og utformet problemstillinger på forhånd, slik at elevene har noe å arbeide med.

Brainpool er en variant av brainstorming. Forskjellen er at når elevene har skrevet ned sine forslag på arket, legges arkene på midten av bordet. Eleven tar et ark fra midten av bordet, leser forslagene og bygger videre på de ideene som andre har foreslått. Her får elevene mulighet til å assosiere rundt ulike ideer og på bakgrunn av dette skape nye ideer.

Vurdering av ideer

Etter at elevene har gjennomført en kreativ prosess, er det viktig å vurdere ideene. Noen ideer kan forkastes relativt kjapt. La elevene gå igjennom ideene sine og beholde de ideene som de mener kan ha et potensial.

Det finnes flere idévurderingsmetoder, for eksempel:

PMI handler om å finne pluss- og minussider ved ideen. La elevene få tre minutter til å finne plussider og tre minutter til å finne minussider. Deretter får de to minutter til å avgjøre om det er interessant å jobbe videre med ideen.

SWOT (= Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats) handler om å finne sterke og svake sider, samt muligheter og trusler for ideen.

- Styrker handler her om å se de sterke sidene ved ideen. Hva vil ideen tilføre markedet? Er den innovativ? Kan vi produsere til en lav pris?
- Svakheter er å se de utfordringer som ideen vil gi internt. Høye produksjonskostnader? Krevende produksjon? Krever mye markedsføring?
- Muligheter handler om se ulike markeder, målgrupper, nye måter å distribuere eller markedsføre produktet på.
- Trusler kan være at noen andre allerede produserer lignende produkter, tilbyr lavere priser eller at det finnes lover og regler som gjør produksjonen krevende.

Basert på dette bør elevene vurdere om de skal foreta endringer i ideen, fortsette å jobbe med den eller forkaste den.

Nyskaping og innovasjon

UE ønsker å legge til rette for at elevene skal jobbe med nyskaping. Det er viktig å huske på at nyskaping kan bety små endringer i et eksisterende produkt/teknologi, nye kombinasjoner av produkter/teknologier eller at man finner nye måter å markedsføre eller distribuere produktet på. Det er ikke nødvendigvis de store innovasjonene som må ligge til grunn for arbeidet.

I idéutviklingsfasen vil det derfor være viktig å utfordre elevene på dette. Hvordan kan de utforme den tradisjonelle ideen til noe nytt og spennende?

Målgruppe

Allerede i idéutviklingsfasen bør elevene utfordres til å tenke på hvem produktet skal rette seg mot (målgruppe), hva slags behov det skal dekke og hva slags nytteverdi dette skal ha for kunden/målgruppen.

4.1.4 Aktuelle temaer for en UB

Du som lærer kan velge å utfordre elevene på et bestemt tema, som gjerne er knyttet til fag eller bestemte kompetansemål du ønsker å fokusere på. Dette kan også være til hjelp for elevene underveis i idéutviklingsfasen.

Energi og miljø

Energi og miljø er et tema som opptar mange bedrifter. Ungdomsbedrift er et godt utgangspunkt for å diskutere, reflektere og jobbe direkte med dette.

I dagens samfunn er det viktig å jobbe bevisst med å redusere energiforbruket og å utnytte energien smartere og mer effektivt enn før. Energispørsmålet handler også om å finne nye og alternative energikilder.

Ungdomsbedrifter som ønsker å ha fokus på energi:

- Utvikler et produkt (vare, tjeneste eller produksjonsprosess) som er energieffektivt og som kunden foretrekker framfor et tilsvarende produkt som bruker mer energi. Produktet skal ha som formål om å: redusere energiforbruket, ta i bruk/fremme/utvikle fornybar energi eller fremme holdningsskapende arbeid.
- Har en energi- og klimaprofil.
- Tar ansvar for at bedriften har et effektivt energiforbruk. Elevene kan sette opp konkrete mål og tiltak for eget energiforbruk.

Når det gjelder miljømessige utfordringer knyttet til å drive bedrift, har man mange muligheter. Disse kan inkludere alt fra innkjøp av produkter, til driften, til selve produksjonen eller produktet. Det som er viktig, er å diskutere hvordan ungdomsbedriften kan bidra med hensyn til minst mulig belastning på miljøet.

ET EKSEMPEL

I skoleåret 2011/12 ble PLUS UB etablert ved Greåker videregående skole. PLUS UB jobbet med å redusere strømforbruket til norske husholdninger gjennom å bevisstgjøre og informere ungdom gjennom en holdningskampanje. PLUS UB utviklet en applikasjon for smarttelefoner som de kalte PLUS Smart. Ideen var at PLUS Smart samarbeidet med AMS målere (nye strømmålere) og leste av kundens strømforbruk time for time. Ved hjelp av applikasjonen ville kundene ha full kontroll og bli mer bevisst på å redusere eget strømforbruk. Kunder som var flinke til å spare strøm skulle få poeng som ble omgjort til rabatt hos bestemte butikker og kjeder i området.

Sosialt entreprenørskap

Flere ungdomsbedrifter driver sosialt entreprenørskap. Det vil si at de ønsker å løse en sosial utfordring i samfunnet. Disse ungdomsbedriftene har fokus på dobbelt bunnlinje, dvs. at bedriftene kan vise til sosial endring og fremtidig økonomisk bærekraft. Ungdomsbedrifter som jobber med sosialt entreprenørskap skaper ofte begeistring for sitt arbeid, både innad i gruppa og utad i nettverket sitt. Flere ungdomsbedrifter har også nyskapende (innovative) løsninger på den sosiale utfordringen.

Sosialt entreprenørskap er et voksende forretningsområde som kan gi mange spennende muligheter for ungdomsbedriftene. I UB-løypa finner du eksempler på ulike forretningsideer innen dette. Noen ungdomsbedrifter velger også å gi overskuddet sitt til et veldedig formål.

ET EKSEMPEL

Nomeno UB fra Oslo Handelsgymnasium ble drevet i skoleåret 2011/12. Nomeno UB ønsket å løse et sosialt problem; det økende antallet voldtekter. Nomeno UBs visjon var å skape en bevegelse mot voldtekt. De solgte et armbånd med innebygd fløyte som lagde en høy, skingrende lyd, og som ville kunne tiltrekke seg oppmerksomhet i en nødssituasjon. Ved å bruke dette produktet ville kundene vise at de bryr seg. Nomeno UB donerte hele overskuddet til Landsforeningen for Voldsofre.

Inkluderende arbeidsliv

Inkluderende arbeidsliv i ungdomsbedriften handler om å skape et godt og inkluderende arbeidsmiljø for alle ansatte. Tiltak kan for eksempel være trivselsfremmende tiltak for alle ansatte og tilrettelegging av arbeidsoppgaver for sykemeldte. Ungdomsbedriften kan delta på IA-kurs og inngå en samarbeidsavtale med NAV for deretter å bli sertifisert som IA-ungdomsbedrift. Du kan kontakte UE i ditt fylke for mer informasjon om dette.

Internasjonalisering

Noen ungdomsbedrifter ønsker å jobbe internasjonalt. Noen velger å produsere sine varer i lavkostnadsland, mens andre ønsker å selge produktene sine i et utenlandsk marked ved å delta på en Trade Fair arrangert av en av UEs søsterorganisasjoner. Ta kontakt med UE i ditt fylke dersom du og elevene dine er interessert i å delta på en Trade Fair.

Andre ungdomsbedrifter er interessert i å samarbeide med ungdomsbedrifter i andre land. Disse kan delta i støtteprogrammet **Enterprise without Borders** (EwB). Det er utviklet en egen internasjonal nettside som fungerer som møteplass og markedsplass for ungdomsbedriftene som

er med i EwB programmet. På EwB-nettsidene kan elevene lage en profil for ungdomsbedriften sin. Lærer må også registrere seg da ungdomsbedriften må knyttes opp til en ansvarlig lærer. EwB-nettsidene gir en oversikt over alle ungdomsbedrifter som har registrert seg fra ulike land og elevene kan finne aktuelle samarbeidspartnere som de ønsker kontakt og samarbeid med.

Vi anbefaler at ungdomsbedrifter og lærere som ønsker å importere eller eksportere produkter leser heftet «Handel over grensene» som er tilgjengelig i UB-løypa.

4.1.5 Formulere forretningsideen

Forretningsideen skal formuleres kortfattet og konkret. Den skal vise:

- Hvilke kunder/markeder elevene ønsker å jobbe mot
- Hvilket behov ideen dekker
- Hvilke produkter (varer eller tjenester) elevene skal tilby for å dekke behovet
- Hvilke konkurransefortrinn UBen har (lav pris, god kvalitet, unik, personlig, etc.)

I UB-løypa finner du eksempler på forretningsideer som tidligere ungdomsbedrifter har jobbet med.

4.1.6 Visjon og mål

Når forretningsideen etter hvert begynner å falle på plass, bør elevene formulere en felles visjon og sette mål for ungdomsbedriften. Dette for å skape en felles retning og eierskap til hva elevene ønsker å oppnå.

En visjon skal være noe å strekke seg etter, og kan tildels være uopnåelig. En visjon symboliserer dit bedriften skal, en gang i tiden.

Når elevene utformer mål er det viktig at det faktisk er mulig å nå målene og at de er formulert slik at de er konkrete. Elevene kan sette både kvalitative og kvantitative mål. De kvalitative målene er ikke tallfestet, men ofte generelle. Noen slike mål gir uttrykk for hvordan man ønsker å bli oppfattet av markedet. Ett eksempel er: «Vi ønsker å bli oppfattet som en fremtidsrettet og moderne bedrift». De kvantitative målene er alltid tallfestet. Ett eksempel er «Innen utgangen av desember skal vi ha solgt 25 enheter». UE anbefaler vi å bruke SMART-modellen ved utforming av mål. Les mer om dette i UB-løypa.

4.1.7 Navn på ungdomsbedriften

Navnet på ungdomsbedriften må være på plass før stiftelsesmøte og registrering av ungdomsbedriften. Det er ikke lov å bruke «A/S», «kommandittselskap» eller andre slike betegnelser på en ungdomsbedrift. En ungdomsbedrift skal bruke betegnelsen «UB» foran eller etter foretaksnavnet, eventuelt «Ungdomsbedrift» skrevet fullt ut.

I prosessen med å finne navn på bedriften kan det være lurt å sjekke nettsidene til Brønnøysundregistrene www.brreg.no slik at man ikke tar i bruk et navn som en annen bedrift allerede har registrert.

4.1.8 Rollefordeling og ansettelser

Som en innledning til temaet er det viktig å forklare innholdet i de ulike stillingene og avklare hvilke stillinger den enkelte ungdomsbedrift trenger. Dette vil variere med utgangspunkt i den valgte forretningsideen. En bevisstgjøring hos elevene på hvilke stillinger de bør søke på og hvorfor, er også viktig i denne fasen. En beskrivelse av typiske stillinger i en ungdomsbedrift finner du i UB-løypa.

Det kan være en god investering at elevene jobber med å avdekke hva som er de ulike elevenes styrker og egenskaper før de fordeler roller og stillinger i bedriften. Elevene kan f.eks. sette av 10 minutter (individuellt) og notere hvilke styrker, egenskaper, interesser, erfaringer og verdier hver og en av dem har. På denne måten får man et bilde av alle i bedriften og hva hver og en er god på.

Lærer kan legge opp til at elevene skal skrive søknad og CV. Ansettelse kan gjennomføres på bakgrunn av dette. Det kan være lurt å ansette daglig leder først. Deretter er det daglig leder og lærer som sammen gjennomfører intervjuer med aktuelle jobbsøkere, og som til slutt ansetter folk. Ved å la daglig leder delta i intervju- og ansettelsesprosessen skaper man formelle linjer tidlig.

Hvor mye tid elevene bruker på dette, er opp til lærer å vurdere ut fra elevgruppen og øvrige rammebetingelser (som læreplanen).

4.1.9 Startkapital

En bedrift må ha startkapital. Den vanligste formen for finansiering er å selge andeler. Les mer om dette i kapittel 2.3. Det er viktig å ikke selge flere andeler enn det er behov for i oppstartfasen. Elevene kan heller få gode avtaler med leverandører, der bedriften betaler med penger som de får ved salg. Dette kan være en motivasjon til at elevene står på ekstra. Skulle det bli behov for mer kapital, kan elevene selge flere andeler etter hvert.

4.1.10 Stiftelsesmøte og registrering

På stiftelsesmøtet blir bedriften formelt etablert. En ungdomsbedrift skal registreres i Brønnøysundregisteret på samme måte som andre bedrifter, men via Ungt Entreprenørskaps nettsider. Registreringen og stiftelsesmøte skjer samtidig.

En ungdomsbedrift skal ha en lærer/kontaktperson på skolen som følger virksomheten i ungdomsbedriften og som har et ansvar for at dette foregår i lovlige former. Læreren må registrere seg på ue.no før elevene starter sin registrering. Dette fordi elevene får beskjed om å knytte til seg en ansvarlig lærer på den skolen de tilhører. Læreren må også signere dokumentet «Avtale mellom ansvarlig lærer og Ungt Entreprenørskap» og sende dette til Ungt Entreprenørskap i fylket. Avtalen er tilgjengelig i UB-løypa.

Deltakerne i ungdomsbedriften skal innkalle til stiftelsesmøte i god tid, helst minst én uke i forveien. Skriftlig innbydelse skal sendes eller leveres stifterne/eierne, lærer og mentor. Mentor og lærer har ikke stemmerett, men kan uttale seg på dette møtet, hvis ungdomsbedriften ønsker det. Under selve møtet skal elevene følge en oppsatt sakliste. Mal for dette er tilgjengelig i UB-løypa.

Til stiftelsesmøtet og registreringen må elevene ha følgende detaljer klare:

- Firmanavn
- Stifternes navn, mobilnummer, epost og fødselsår
- Lærers navn, mobilnummer og epost
- Mentors navn, mobilnummer, epost, arbeidssted og stillingstittel
- Revisors navn
- Kort beskrivelse av forretningsideen
- Bestemt seg for hva et eventuelt overskudd i UBen skal anvendes til
- Bestemt seg for hvem i UBen som skal ha signaturrett

Det er viktig at alle elevene registrerer seg på ue.no. En av elevene (gjærne daglig leder) registrerer ungdomsbedriften. Denne eleven logger seg inn og starter registreringen av ungdomsbedriften. Elevene blir bedt om å fylle ut ulike opplysninger underveis i prosessen.

Det er lurt at elevene er så presise som mulig når de beskriver forretningsideen og hva et eventuelt overskudd skal anvendes til. Noen ungdomsbedrifter bestemmer seg for å ta ut overskuddet som lønn til sine ansatte, noen ønsker å donere til et veldedig formål og noen ønsker å benytte overskuddet til en faglig studiereise for alle ansatte. Når det gjelder signaturrett, anbefaler vi to styremedlemmer i fellesskap.

Etter utfyllingen blir tre dokumenter automatisk generert og tilgjengelige for elevene. Dette er:

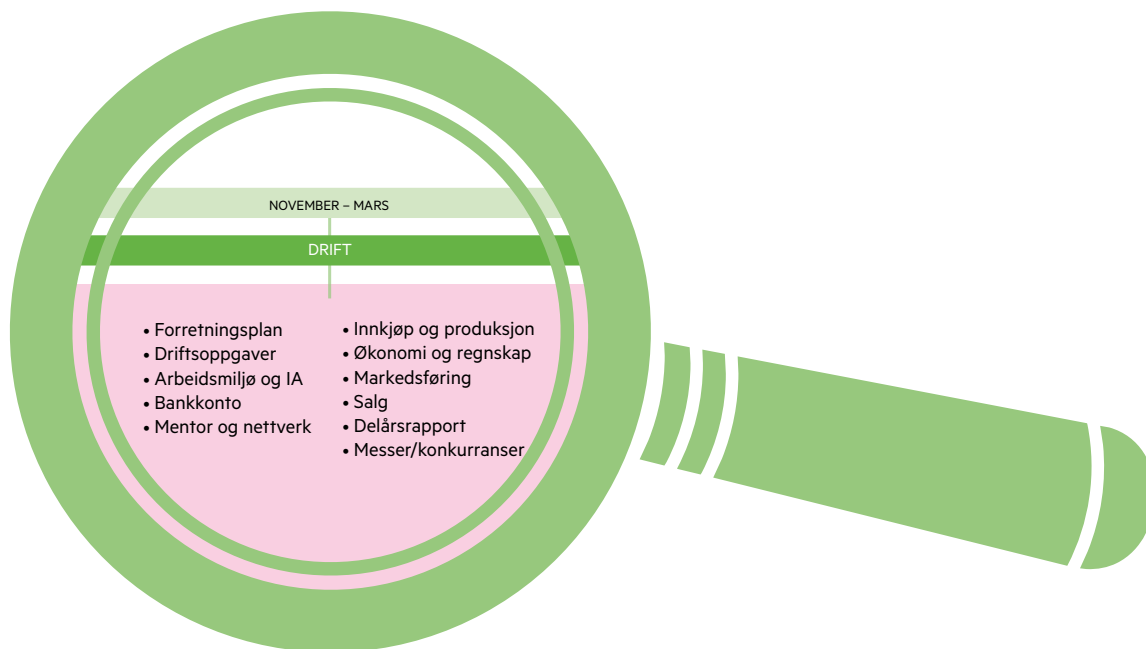
- Protokoll fra stiftelsesmøte
- Vedtekter
- Samordnet registermelding

Disse dokumentene utgjør bedriftens registreringsdokumenter. Elevene skriver ut dokumentene og påfører manuelt det som mangler (f.eks. signaturer). Elevene må scanne alle tre dokumentene (eller ta bilde med mobiltelefonen) og laste dokumentene (bildene) opp på bedriftens side. Deretter skal elevene sende originaldokumentene til Brønnøysundregisteret. Lærer kan påføre sitt personnummer i samordnet registermelding like før originaldokumentene legges i en konvolutt og sendes.

Når stiftelsesmøte og registrering er fullført, og de tre dokumentene er sendt, vil det ta opp mot tre uker før ungdomsbedriften mottar utskrift fra Enhetsregisteret med sitt organisasjonsnummer. Elevene kan fortsette arbeidet med bedriften mens de venter på organisasjonsnummeret.

En mentor kan selv velge å registrere seg på ue.no før elevene starter sin registrering. Da vil elevene finne igjen navnet til mentor i en liste når de registrerer bedriften. Elevene kan også selv fylle inn navn og kontaktdetaljer på mentoren underveis i sin bedriftsregistrering. Mentoren vil da få et varsel på **e-post** når detaljene er utfylt.

4.2 DRIFT

4.2.1 Forretningsplan

Arbeidet med forretningsplanen er noe som foregår over lang tid, og derfor bør man begynne tidlig med å lage et utkast til denne. En forretningsplan er ungdomsbedriftens styringsverktøy, og er et levende dokument som vil hjelpe elevene til å holde stø kurs og ha mål og milepæler å styre etter.

Forretningsplanen skal inneholde:

- Forside og innholdsfortegnelse
- Sammendrag
- Forretningsidé
- Mål og visjon
- Organisering av bedriften
- Marked og markedsplan
- Økonomi m/ kapitalbehov, budsjett og nøkkeltall
- Framdriftsplan
- Bedriftens utvikling og utsikter til lønnsomhet på lang sikt

Innholdet i de enkelte punktene i forretningsplanen står nærmere beskrevet i UB-løypa.

4.2.2 Driftsoppgaver

Etter at ungdomsbedriftene har avholdt stiftelsesmøte, registrert seg og utarbeidet forretningsplan skal elevene gå i gang med driftsoppgaver. Fra nå av vil ungdomsbedriftene utvikle seg ulikt med hensyn til framdrift og måloppnåelse.

Elevene skal selv ta initiativ, treffe beslutninger og vurdere konsekvenser av dette. Men det vil allikevel være viktig at lærer gir retningslinjer, råd og støtte både når elevene ber om det og når lærer ser at elevene trenger en ekstra påminnelse for å sikre framdrift.

Her er noen tips om hvordan du kan bidra i denne perioden:

- Hjelp elevene til å utvikle gode arbeidsrutiner. Elevene bør ha regelmessige møter der alle ansatte skal stille. Elevene kan trenge hjelp med møteteknikk, møteledelse og møtereferat. Dette gjelder både ordinære driftsmøter og styremøter.
- Hold deg oppdatert på det som skjer i regi av UE, slik at du og elevene dine har muligheten til å delta på relevante kurs og arrangementer.
- Bidra til at elevene knytter kontakter i næringslivet og med andre ungdomsbedrifter.
- Minn elevene på målene de skal arbeide mot, slik at det blir kontinuitet og sammenheng i arbeidet de gjør.
- Avtal med elevene at dere jevnlig har møter sammen.

4.2.3 Ledelse

Det å være daglig leder i en ungdomsbedrift stiller store krav til eleven. Du kan dele dine erfaringer med daglig leder når det gjelder motivasjon av medarbeidere, hvorfor planlegging er viktig, å lage gode arbeidsplaner og å delegere arbeidet.

Her er det også viktig å ha en åpen dialog med eleven med hensyn til sterke og svake sider. Hva er eleven flink til? Hvordan kan han/hun utnytte dette i den daglige ledelsen?

Daglig leder har ansvaret for å organisere den daglige driften. Kommunikasjon står sentralt i all ledelse og bør følgelig berøres som tema. Forklar betydningen av hvordan man uttrykker seg overfor andre, med alt fra et konstruktivt ordvalg til positivt ansiktsuttrykk og kroppsspråk. Kommunikasjon i ungdomsbedriften handler mye om hvordan bedriften skal nå sine mål. En daglig leder må også ha evnen til å lytte til andre. Det å trene på å lytte er viktig!

Rutiner er også viktig for daglig leder. Jevnlige arbeidsmøter, med møteinnkalling og møtereferat er nødvendige elementer for å sikre framdrift i ungdomsbedriften. På den måten sikrer man også at eierne av ungdomsbedriften jobber mot det samme målet.

I noen fylker arrangerer UE kurs for ledere. For mer informasjon om dette kan du ta kontakt med UE i ditt fylke.

4.2.4 Arbeidsmiljø og IA

Alle deltakende elever er ansatte i bedriften. Mennesker er den viktigste ressursen i alle bedrifter og organisasjoner, også i ungdomsbedriften. Det er menneskene som sørger for at oppgaver blir gjort og at virksomheten går framover. Det er enten daglig leder eller personalansvarlig som har personalansvaret. Daglig leder/personalansvarlig skal sørge for at medarbeiderne trives og bidra

til et godt arbeidsmiljø. Denne personen vil ha ansvar for å planlegge, gjennomføre og følge opp tiltak som berører de ansatte i bedriften. Han/hun skal føre tilsyn med nærvær, fravær og sykemeldinger. Alle ansatte har et medansvar for å bidra i disse prosessene.

De fleste UE fylker arrangerer kurs i inkluderende arbeidsliv (IA) for ungdomsbedrifter. Dette er lærerike kurs som berører IA-arbeidet i ungdomsbedriftene, og som man bør delta på hvis muligheten er der.

4.2.5 Bankkonto

I forbindelse med opprettelse av bankkonto kan det lønne seg å knytte kontakter med en lokal bank, og gjerne få en fast kontaktperson som kan hjelpe ungdomsbedriftene. Ungdomsbedriftene må ha mottatt organisasjonsnummer fra Brønnøysundregistrene for å få opprettet konto. Sjekk med UE i ditt fylke hvilken bank fylket har et samarbeid med og hvilke dokumenter elevene må medbringe for å åpne konto.

4.2.6 Mentor og nettverk

Alle ungdomsbedrifter skal knytte til seg minst en mentor fra lokalt arbeids- og næringsliv. Mentoren skal være en ressurs utenfor skolen som kan bidra med veiledning og tips. Mentorens viktigste oppgave blir å dele sine erfaringer og kunnskaper fra næringslivet med elevene, samt gi innblikk i hvordan dagliglivet i en bedrift fungerer. Mentor kan stille utfordrende spørsmål, være med i viktige diskusjoner, veilede, være døråpner, gi støtte, inspirere og motivere.

Elevene bør, så langt det er mulig, skaffe seg mentoren på egenhånd. I mange tilfeller trenger elevene tips om hvor de skal begynne å lete etter mentor. Skal de ha en mentor knyttet til faget sitt, eller skal de skaffe seg en mentor innen et område de kan lite om? Elevene bør selv vurdere hva de vil ha mest utbytte av. En ungdomsbedrift kan ha flere mentorer.

Hvis elevene ikke har noen mentorer som egner seg i sine egne nettverk, kan de ta kontakt med UE i sitt fylke for å få hjelp.

Elevene kan få motstridende råd og tips fra henholdsvis lærer og mentor. Da er det viktig å huske at det er elevene som skal ta valget, basert på de råd de har fått. Det er elevene som skal ta de endelige beslutningene.

UE har utarbeidet et eget mentorhefte som gir tips og råd til hvordan mentor kan komme i gang og som beskriver mentorrollen. Dette heftet er tilgjengelig i UB-løypa.

4.2.7 Innkjøp og produksjon

Den som har ansvaret for innkjøp, vil oppleve mange ulike arbeidsoppgaver. En av dem vil være å skaffe rekvisita og annet nødvendig utstyr for driften av ungdomsbedriften. Det kan være lønnsomt å innhente flere priser på det som skal kjøpes inn, men samtidig kan man ikke bruke for mye tid på dette. Videre vil det å skaffe seg leverandører til selve produksjonen være et tema. Her kan elevene møte på utfordringer, og det kan ta tid å skaffe de riktige leverandørene.

Etter at dette er på plass, er det viktig å følge opp innkjøpene til produksjonen ut ifra produksjonsmålene. Det er derfor viktig med et godt samarbeid mellom innkjøp, produksjon og økonomi for å utføre denne jobben. Innkjøpsansvarlig må samarbeide tett med økonomiansvarlig og sikre at innkjøp skjer i tråd med budsjett og økonomiske rammer for øvrig.

Elevene bør utarbeide skriftlige avtaler om innkjøp. Mange ungdomsbedrifter får flere positive tilbakemeldinger, men opplever av og til å bli skuffet når avtalen skal fullføres. Som veileder kan du bidra med å skaffe kontakter og arbeide med å utvikle gode rutiner for elevene. Det å finne leverandører og å vurdere dem er en ny situasjon for elevene, og her trenger de ofte veiledning.

Produksjon henger nøye sammen med ungdomsbedriftens forretningsidé. Tjenesteytende bedrifter som bruker egne ansatte eller andre personer som produksjonsfaktor, må lage et godt konsept. Det er viktig å tydeliggjøre for elevene at det er menneskene som er produksjonsfaktoren.

Ren videreformidling av produkter, stiller ikke de samme krav til arbeidet med produksjon. Her kan man i mye større grad konsentrere seg om innkjøp og salg.

Produksjonsbedrifter bør jobbe med skisser og prototyper. Det å tegne, vurdere ulikt produksjonsmaterieell og ulike funksjoner, vil legge et godt grunnlag for å komme i gang med produksjon.

Produksjonsbedrifter vil legge ned mye tid og ressurser i denne fasen. Mange ungdomsbedrifter på yrkesfaglige utdanningsprogram har en idé som er knyttet til faget sitt. Det betyr at man i de fleste tilfeller kan bruke tid på egenproduksjon, og dette blir en viktig del av opplæringen. For disse ungdomsbedriftene kan samarbeid med mentor eller lokalt næringsliv også være nyttig.

En del ungdomsbedrifter på studiespesialiserende utdanningsprogram velger seg også en forretningsidé som innebærer produksjon. I noen tilfeller produserer de på egenhånd, men i de fleste tilfellene er de avhengige av samarbeid med lokalt næringsliv. I de tilfellene der de skal produsere på egenhånd, kan det være viktig å diskutere hvor mye tid dette kan ta. Har elevene så mye tid til rådighet at de faktisk kan gjennomføre dette, eller skal de vurdere å sette bort produksjonen? Elevene bør vurdere om det er mulig å velge lokale produsenter. Kanskje elever på et relevant yrkesfag ved egen skole eller på skoler i nærheten kan gjøre jobben rimelig. Det er verdt å undersøke muligheten. Noen velger å bruke produsenter andre steder i landet, eventuelt utenlands, og da må tid, kostnader og miljømessige sider ved frakt være en del av vurderingsgrunnlaget.

Når ungdomsbedriften skal samarbeide med lokalt næringsliv, er det viktig at elevene jobber målrettet og får bruke tid ute til å komme i kontakt med de riktige produsentene. Ofte ønsker ungdomsbedriftene å produsere noe som kanskje ikke er realiserbart. Da er det viktig at du som lærer veileder elevene til et produkt som kan realiseres. Slik veiledning kan for eksempel gå på å vurdere bruk av et annet materiale, eller en type produksjon som man har lokalt, og så videre.

Elevene bør utarbeide skriftlig avtaler om produksjon.

For de ungdomsbedriftene som velger å produsere i utlandet, dvs. importere, er det viktig at de setter seg inn i gjeldende fortollingsrutiner for import til Norge. I heftet «Handel over grensene» finner du og elevene tips og råd for hva en kjøpsavtale bør inneholde og hva dere må ta stilling til før en avtale inngås. Heftet er tilgjengelig i UB-løypa.

4.2.8 Økonomi og regnskap

Selv om ungdomsbedrifter kan anses som reelle bedrifter, har de en del særegne regler. Dette er for å minimere risikoen for elevene og for å gjøre arbeidet overkommelig i løpet av et skoleår.

Når det gjelder regnskap, så er rutiner og bilagshåndtering viktige elementer. Alle bilag bør settes inn i en egen perm, nummereres og føres inn i regnskapet umiddelbart. Det er bare på denne måten ungdomsbedriften kan ha oversikt over sine midler. Økonomi er noe alle i ungdomsbedriften må utvikle forståelse for. I driftsfasen er det fort gjort å glemme kvitteringer eller glemme å gi dem til den som har ansvaret for regnskapet, og da gjør man jobben vanskelig for vedkommende. Økonomi er altså et tema som berører alle i bedriften.

Når bedriften skal ta beslutninger knyttet til investeringer i produksjon, markedsføring eller liknende er det viktig at man vurderer om den har økonomisk mulighet til dette.

Priskalkyler er også et tema i denne perioden. Det er viktig at ungdomsbedriftene holder styring på disse. Bli produksjonen dyrere enn antatt? I så tilfelle er det viktig å justere prisen slik at ungdomsbedriften fortsatt tjener penger på salget. Denne styringen må være et samarbeid mellom produksjon, innkjøp og økonomi. UE tilbyr regnskapskurs for elever. Sjekk med UE i ditt fylke for mer informasjon. Det anbefales at en elev (økonomiansvarlig eller daglig leder) fra hver ungdomsbedrift deltar på kurset.

Ungdomsbedriftene har tilgang på et regnskapsprogram i UB-løypa som vi anbefaler å bruke.

«Det jeg syntes har vært mest interessant og givende har vært at vi har fått lære hvordan man fører og leser et regnskap. Det synes jeg er kjempe artig og kult å kunne. Og det kommer så godt med videre i livet, det at vi lærer å få kontroll på egen økonomi ved å sette opp budsjett.»

HANNA HOEL, ELEV VED KIRKENES VIDEREGÅENDE SKOLE I SKOLEÅRET 2011/12

4.2.9 Markedsføring

Alle ungdomsbedrifter har begrensede midler til markedsføring. Ungdomsbedriften har allerede utarbeidet en markedsplan, og det er viktig at denne legges til grunn for det arbeidet som gjøres videre. Små endringer kan besluttes på arbeidsmøter, men store endringer bør diskuteres på styremøter.

Noen bedrifter skaffer seg gode kontakter og jobber mye med reklamemateriell, mens andre jobber mer med personlig salg og har ikke det samme behovet for reklamemateriell.

Ungdomsbedriftene bør ha en helhetlig profil på alt av materiale. Det betyr at de tenker igjennom valg av logo, design og farger. Dette bør vurderes opp mot marked, hvilken profil de ønsker å ha i markedet og profil på produktet. Her vil logoen være et viktig element. Farger og logo bør brukes gjennomgående på trykksaker, i mailer, på bedriftens nettside, i sosiale medier, i rapporter, i presentasjoner og annet hvor bedriften profilerer seg. Også ved deltakelse på fylkesmessen bør dette være framtrepende og gjennomgående.

Elevene bør også tenke gjennom hvilket antrekk de ønsker å ha på, når de er i kontakt med kunder. Det er ikke slik at alle elever skal ha likt arbeidstøy, men de bør ha en diskusjon på hvordan de ønsker å fremstå når de møter kunden.

Presentasjonsteknikk er også et element som bør berøres her. Hvordan tar man kontakt med samarbeidspartnere eller kunder? Hvordan presenterer man bedriften sin på en god måte? Å utvikle og innarbeide en selgende presentasjonsform er et arbeid som kan ta noe tid. Her er det kun tre ting som hjelper: trening, trening og trening. For mange elever er dette deres første møte med næringslivet, så det er viktig å skape trygghet i denne situasjonen.

4.2.10 Salg

Møtet med kunden kan virke skremmende på noen elever. Derfor er det viktig å trene på denne situasjonen. Her har elevene mulighet til å trene i klasserommet, før de skal ut i virkeligheten. Rollespill kan være en nyttig øvelse. La elevene vandre rundt i klasserommet der noen er selgere og noen er kunder (etterpå bytter de roller). De skal ta kontakt med andre og presentere seg. La elevene etter hvert gi tilbakemelding til hverandre. Det kan være lurt at elevene i ungdomsbedriften utarbeider felles salgsgargumenter, slik at de blant annet er samstemte om hvilke fordeler produktet deres har.

I en slik situasjon er det også viktig å trene på å avslutte (gjennomføre) salget. Det er viktig å få elevene til faktisk å gjennomføre salget og trene på avslutningen.

Elevene kan ha nytte av å høre hvordan en bedrift fra lokalsamfunnet jobber med salg og markedsføring. Inviter gjerne noen fra omkringliggende bedrifter inn i klasserommet for et kort foredrag.

Ungdomsbedriftene utarbeider ofte økonomiske mål. Disse er konkrete og enkle å måle oppnåelse på. Et godt salg bidrar til at de har mulighet for å oppnå disse målene. Denne sammenhengen er det viktig å påpeke overfor elevene, slik at aktivt salg får den oppmerksomheten som det fortjener. Alt salg skal føres inn som salgsinntekter i regnskapet, så her er gode rutiner for bilagshåndtering viktig.

Mange skoler arrangerer egne interne skolemesser, har messe sammen med andre skoler eller har julemesse på et lokalt kjøpesenter. Dette gir god og nyttig trening for elevene med hensyn til salg og markedsføring, samtidig som de får testet produktene sine på markedet.

4.2.11 Delårsrapport

Det kan være nyttig å utarbeide en delårsrapport halvveis i UB-året. Det er viktig å se om man er på vei til å nå målene sine, ikke bare økonomisk sett, men også med tanke på framdrift. Videre vil dette være et godt vurderingsgrunnlag for deg som lærer. Her ligger det også gode muligheter for et tverrfaglig samarbeid.

Innholdet i rapporten bør tilpasses det nivået man jobber på. Skal elevene delta på fylkesmessen, bør rapporten tilpasses de krav som stilles der. Mal for delårsrapport er tilgjengelig i UB-løypa.

4.2.12 Messer og konkurranser

For mange elever er det å delta på fylkesmesse for ungdomsbedrifter høydepunktet i skoleåret. Det ligger mye god læring i messedeltakelse. Her møter elevene andre ungdomsbedrifter. De kan vurdere sin egen innsats i forhold til andres, og de kan delta i flere ulike konkurranser.

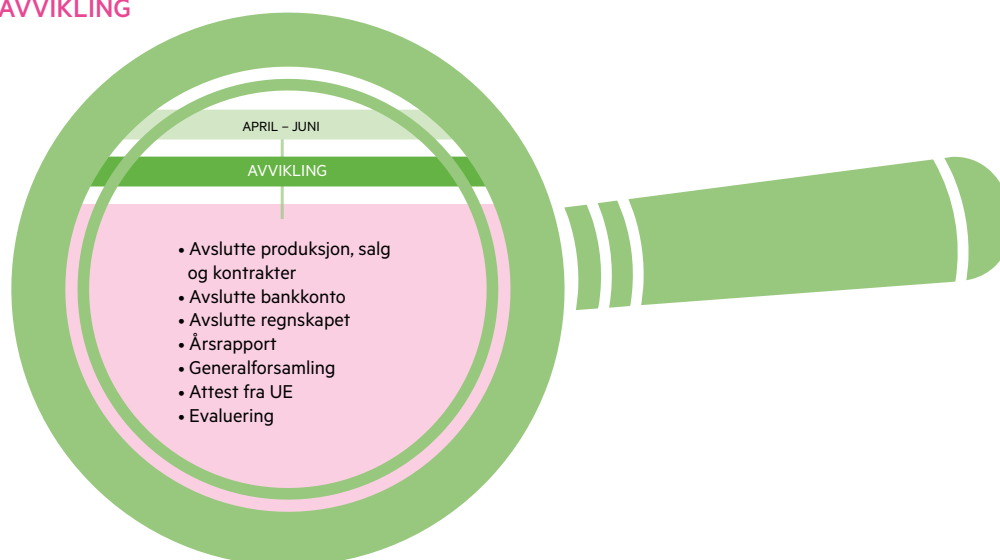
Ungdomsbedriftene møter folk fra lokalt arbeids- og næringsliv og gis mulighet til å presentere bedriften sin. Her har de også muligheter for å få tilbakemeldinger. Konkurransene kan være en motivasjon for bedriftene, men det er viktig å huske på at dette handler om å lære, ikke å vinne konkurranser. Fylkesmessene er også en møteplass for lærere. For mer informasjon om fylkesmessene, gå inn på nettsidene til UE i ditt fylke.

Mange ungdomsbedrifter reiser godt forberedt til messen og har store forventninger om salg. Imidlertid kan det være slik at salget går tregt (kanskje grunnet få aktuelle kunder). Det er lurt å snakke med elevene om dette på forhånd, slik at elevene har realistiske forventninger til denne dagen. Forbered elevene på at deres mål bør være å presentere bedriften sin og hva de jobber med.

For å motivere til deltakelse kan det være en idé å legge opp til at materiellet som ungdomsbedriftene leverer inn til de ulike konkurransene de skal delta i, også skal være vurdering i ulike programfag, der det er mulighet for dette. Det er klare frister for påmelding og innsending av konkurransebidrag, så elevene bør begynne arbeidet i god tid. Det oppstår som regel noen utfordringer rett før innlevering, så det er lurt å beregne noen dager ekstra. Når det gjelder hvilke konkurranser bedriften skal delta i, er det viktig å ha et realistisk syn på dette. Skal man prioritere noe, eller forsøke å delta på alt? Her bør du som lærer komme med innspill. Det som bør vurderes er læreplanmålene, hvor mye tid man har til rådighet og hva man har jobbet mest med i løpet av skoleåret.

Alle fylker nominerer vinnere i de ulike konkurransene til Nasjonal messe (NM) for ungdomsbedrifter. Hvilke vinnere fylkene prioriterer å sende til NM varierer.

4.3 AVVIKLING

Alle ungdomsbedrifter skal avvikles ved skoleårets slutt. Selve avviklingsfasen er ikke så krevende, men arbeidsoppgavene kan ofte ta lengre tid enn en tror. Det kan derfor være lurt å starte arbeidet i god tid, før en eventuell eksamensperiode. Avviklingen er viktig fordi elevene bør lære

å fullføre og avslutte et arbeid. Årsrapporten med revidert og godkjent regnskap skal lastes opp på bedriftens side på ue.no. UE utsteder personlige attester til hver elev, og du vurderer om den enkelte har gjort seg fortjent til attest, ut fra arbeidsinnsats gjennom skoleåret.

4.3.1 Avslutte produksjon, salg og kontrakter

Første steg i avviklingen, er å avslutte produksjon og salg. Noen ungdomsbedrifter vil kunne sitte igjen med produkter, og de bør forsøke å selge disse før man legger ned. Å sette en tidsfrist for dette vil være viktig. Et varelager representerer en verdi som eventuelt må synliggjøres i regnskapet ved avvikling.

Før ungdomsbedriften skal avslutte regnskapet, er det viktig at de har betalt alle utestående fakturaer, at de har drevet inn utestående fordringer og at de har avsluttet kontraktsforhold. Det kan være naturlig å informere samarbeidspartnere om at ungdomsbedriften nå legges ned og takke for samarbeidet.

4.3.2 Avslutte bankkonto

Etter at alle transaksjoner er avsluttet, skal ungdomsbedriften avslutte bankkontoen sin. Ungdomsbedriften må ta kontakt med banken for å få utført dette.

4.3.3 Avslutte regnskapet og innhente revisjonsberetning

Regnskapet skal avsluttes etter gjeldende lover og regler. Overskuddet beregnes, og man bør analysere tallene for å vurdere om man har nådd de økonomiske målene.

Regnskapet skal leveres til revisor for revisjon. Revisjonsberetningen skal foreligge til generalforsamlingen og være vedlegg til årsrapporten. Mal for revisjonsberetning er tilgjengelig i UB-løypa.

4.3.4 Utarbeide årsrapport

Årsrapporten er dokumentasjon av driften gjennom skoleåret. Den kan utarbeides etter samme mal som delårsrapporten. Årsrapporten skal lastes opp på bedriftens side på ue.no innen den dato fylket har satt. Attester til elevene blir utstedt når årsrapporten er mottatt. Denne rapporten gir også, som delårsrapporten, et godt vurderingsgrunnlag for læreren.

4.3.5 Avvikling og avsluttende generalforsamling

Ungdomsbedriften vil motta et brev fra Brønnøysundregistrene om avvikling når skoleåret går mot slutten. Ungdomsbedriften må avholde avsluttende generalforsamling innen utgangen av mai.

Det skal innkalles til generalforsamling i god tid, helst 14 dager før møtet avholdes. Forslag til sakliste er tilgjengelig i UB-løypa. På generalforsamlingen legger elevene ungdomsbedriften formelt ned, og de fordeler et eventuelt overskudd i henhold til vedtektene. Signert protokoll fra dette møtet skal, sammen med forenklet slettemelding, sendes til Brønnøysundregisteret.

5. AVSLUTNING

5.1 ATTEST

Som en avslutning av ungdomsbedriftsprogrammet deler læreren ut attester til elevene. Læreren avgjør om alle elevene har gjort seg fortjent til attest ut ifra den enkeltes innsats og deltakelse.

5.2 EVALUERING

Vi anbefaler at du legger til rette for at elevene får vurdere eget læringsutbytte når UB-året går mot slutten. Ett tips er at elevene først reflekterer individuelt og leverer inn sine betraktninger til deg, og deretter at dere tar en runde i plenum.

Ett eksempel på et åpent spørsmål der elevene får reflektere:

Dette skoleåret har klassen din benyttet Ungdomsbedrift. *Hva har du lært i løpet av året med Ungdomsbedrift? Hva synes du har vært spesielt interessant eller givende?*

Ungt Entreprenørskap søker konstruktive tilbakemeldinger og ønsker innspill fra både deg og dine elever. Tilbakemeldinger er viktig for oss for å gjøre nødvendige forbedringer av programmet. Tilbakemeldinger kan rettes til UE i ditt fylke.

«Elever som har hatt ungdomsbedrift har fått en erfaring som andre elever ikke har. De er bedre rustet til å starte egen virksomhet og ikke minst har de fått erfare hvordan arbeidslivet fungerer. Gjennom ungdomsbedrift kommer elevene i kontakt med mange ulike aktører utenom skolen.»

ANDERS BERGLID, LÆRER, ÅLESUND VIDEREGÅENDE SKOLE, KÅRET TIL ÅRETS
ENTREPRENØRSKAPSLÆRER 2009

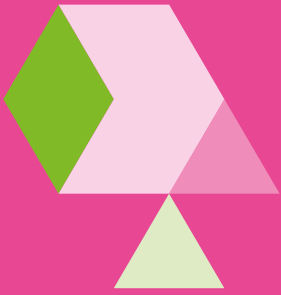
5.3 FAGLIG VURDERING

Vi anbefaler at du som UB-lærer fastsetter hvilke kompetansemål du ønsker dekket gjennom å bruke Ungdomsbedrift som metode. Dette er grunnlag for å planlegge UB-året og bestemme hvilke faser og arbeidsprosesser du ønsker å fokusere mest på. Som UB-lærer fastsetter du noen milepæler og viktige tidsfrister som elevene må forholde seg til, enten det gjelder innlevering av forretningsplan og delårsrapport, muntlig bedriftspresentasjon foran resten av klassen, etc. Dette vil så danne grunnlag for faglig vurdering.

Vi håper at Ungdomsbedrift har vært til stor nytte og hjelp for dine elever og at du selv har hatt glede av gjennomføringen.

Takk for innsatsen!

FRAMTID–SAMSPILL–SKAPERGLEDE

UNGT ENTREPRENØRSKAP (UE) skal inspirere unge til å tenke nytt og til å skape verdier. UE er etablert nasjonalt og i alle fylker og er en del av et verdensomspennende nettverk gjennom medlemskap i JA-YE Europe og JA Worldwide.

Ungt Entreprenørskaps formål er – i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører – å:

- utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- gi barn og unge forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet
- fremme barn og unges samarbeidsevne og ansvarsbevissthet
- gi forståelse for og kunnskap om etikk og regler i nærings- og arbeidslivet
- styrke samhandlingen i lokalsamfunnet mellom nærings- og arbeidslivet og utdanningssystemet
- stimulere til samarbeid over landegrensene
- inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng

Ungt Entreprenørskaps nasjonale samarbeidspartnere er:

- Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)
- Kommunal og moderniseringsdepartementet (KMD)
- Kunnskapsdepartementet (KD)
- Landbruks- og matdepartementet (LMD)
- Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ)
- Brønnøysundregistrene

- Hovedorganisasjonen Virke
- Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
- Landsorganisasjonen i Norge (LO)
- Utdanningsforbundet
- Kommunesektorens organisasjon (KS)
- Finans Norge

- Nordea
- Ferd
- ManpowerGroup
- Enova
- A/S Norske Shell
- NorgesGruppen
- Visma